

"עוד לא יבש הדם, עוד לא נדמו התותחים, והנה נפתחה מילחמת היהודים..."

והנה נפתחה מילחמת היהודים...

וחגגה היחידה היעילה לכל גבול הוא צבא־ההגנה, שחוכה דווקא במילחמה זו את גדולתו ואת כושרו. למרות המחללים, למרות ההפתעה המוחלטת שהשיג האויב, למרות המאסות העצומות של אדם ופלדה שהושלכו נגד קוויס דלילים — בלם צבא זה את ההתקפה אחרי כמה קילומטרים ספורים, והדף אותו ברוב הגזרות אל מעבר לנקודת־המוצא.

חיילי צה"ל רואים את מי האגם המר

הנדעת ראשי־הממשלה בכנסת על הפסקת־האש לא הצטיינה ברוח חדשה או בגישה חדשה. גולדה רמות שהסכימה להפסקת־האש בעיקר מתוך היענות לאמריקאים, וכדי לקבל נשק אמריקאי. תיאג גם קבעה שישראל לא תחזור לעולם לגבולות ה־4 ביוני. הוויכוח שבא בעיקבות ההודעה היה מעין פתיחה לוויכוח הגדול, העומד להסעיר את המדינה בחודשים הקרובים, ושיגיע לשיאו במלחמת־הבחירות. דוברי הליכוד הימני — מנחם בגין, אלימלך רימלט ושמואל תמיר — התנגדו להפסקת־האש, שללו מראש כל אפשרות של שלום וחזרו על סיסמאות ארץ־ישראל השלמה. יותר לנו להשמיע ולבסס את הגישה האחרת — האלטרנטיבה לקו הממשלה ולקו הליכוד הימני. אמרתי את הדברים הבאים: כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. עוד לא יבש הדם, עוד לא נדמו התותחים, עוד לא תמו ימי־השיבעה של המשפחות השכולות, והנה נפתחה מילחמת היהודים. אתמול, בטרם נסתיימו כל הקרבות, שמעו חיילי צה"ל במוצבים ובמעוזים את התקפת־המחץ של הליכוד הימני. בן רגע, ללא מעבר, הפכה מילחמת־יום־הכיפורים למילחמת־הבחירות. הודעת הליכוד גינתה את ממשלת ישראל על כי נענתה לקריאה להפסקת־האש.

נהרות של דם

אדוני היושב־ראש, רק מי שחיה הייל קרבי בסערת מילחמה יכול לחוש את מלוא משמעותה של הפסקת־האש. את השימחה והאושר בלב החייל, שעמד ימים ולילות בקרבי־דמים, ונשאר חי. את אנהת־ההקלה האינסופית של האמהות והאבות, הרעיות והבנים, שחרדו במשך 17 ימים ארוכים לגורל יקיריהם. מי העו להתנגד להפסקת־האש? ולשם מה? למען איזו מטרה מקודשת? דובר הליכוד הימני אמר זאת היום בפירוש: „נמנעה מצה"ל הכרעה צבאית, שפירושה גם הכרעה מדינית.“ איזו הכרעה צבאית? אילו נמשכה המילחמה, ובנחרות של דם היינו מצליחים להשמיד את כוח האויב — אז מה? האם זה היה מקרב את השלום אף במילימטר אחד? לפני שש שנים השמדנו שלושה צבאות ערביים, כבשנו שטחים עצומים, השגנו הכרעה צבאית שאין רבות כמות בתולדות העמים — האם זה קירב את השלום? האם בשביל זה היה צורך לשפוך דם נוסף? לשכלל מישפחות נוספות? כדי

גבול הביטחון היחידי

היינו בני־חורין ובעלי כל האופציות — עמדנו ללא נוע, פחמנו חזמנות היסטורית ועסקנו בסיוח זוחל.

להשמיד עוד טאנקים? כל טאנק שנשמד, כעבור שבועיים־שלושה יבוא במקומו טאנק סובייטי חדש. אבל כל צעיר הנפל בקרב, אין לו תחליף.

בניש חפצה ובלב שלם

אדוני היושב־ראש, עכשיו יש לנו שוב חזמנות היסטורית. האקלים הבינלאומי נוח להסדר. הערבים נוכחו לדעת שאפילו בהתקפת־התע מוחצת אין בכוחם להשמיד את ישראל. הם טוענים שכבודם חוזר להם בשדתי הקרב, ואולי זה מאפשר למנהיגיהם לבוא אל שולחן־האיונים ולנהל משאומתן תוך עמדה פרגנית יותר. דבריה של הגברת מאיר חיוס היו רחוקים מלספק אותנו. היינו רוצים לשמוע נימה חיובית יותר, תוכנית ברורה יותר. אולם חיוס אסתפק בכמה דברים חיוביים. קודם כל, אני מברך את הממשלה על הסכמתה להפסקת־האש, על פי החלטת מועצת־הביטחון. הצעד הבא צריך להיות: החלפת שבויים. אני רוצה לפנות כאן אל ממשלות מצריים וסוריה, שבינינו את הרגישות העצומה שיש לכולנו לנושא זה. החזרת השבויים מייך, תוך ימים מעטים, תתרום חרבה להכשרת חלבנות לחידברות ולהסדר. העם שעמד במילחמה זו, בגבורה עילאית, מצפה עתה מן הממשלה שתכנס למשאומתן בניש חפצה ובלב שלם, שתציג תוכנית־שלום סבירה שכל העמים, ובכלל זה העם הפלסטיני, יוכלו להיות עימה בכבוד ובביטחון. חבה יגש למשאומתן, לא כתגרן הקונה סחורה, אלא פאומן היוצר את יצירת־חיינו — השלום. כדי שמילחמה זו, שאת זוועותיה חוינו בעיינו, תחיה האחרונה.

איל העומק האיסטראגי

אדוני היושב־ראש, אפשר רק לתמוה לנוכח אנשים, העומדים חיוס על הבמה ונואמים נאומים מלפני שש, ארבע ושלוש שנים, כאילו לא קרה כלום, כאילו לא הומרכו כל דבריהם, עד האחרון שבהם. ואולי נאלצים נואמים אלה לחזור על עצמם ועל דבריהם המופרכים, כדי להצדיק את נאומיהם שגורו את ממשלת ישראל לקו נקשה, הרתי־אסון. רבבות חיילים למדו על גופם במילחמה זו שאין תחליף לשלום. לא קווי־מים, ולא ביצורים, ולא רכסי־חרים, וגם לא עומק איסטראטיגי. חבה נדבר על האילל הזה שהכויב, „העומק האיסטראטיגי.“ במילחמה, טוב שיש עומק איסטראטיגי. לכן התנגדנו בחריפות, ולכן אנחנו מתנגדים גם עכשיו, לנסיגה מן השטחים ללא שלום המבטיח את הביטחון. אולם אם העומק האיסטראטיגי מונע את השלום, אם מוותרים על סיכויי שלום בגלל הרצון לספח שטחים — הרי נותר פאראדוקס עקוב־מדם, הגורר עלינו מילחמה כל כמה שנים, והרי בכל מילחמה נוספת גדל טווח הנשק. מוכנסות מערכות־נשק חדשות, וגדל קציר־הדמים. לכן: עומק איסטראטיגי, בוודאי — עד שנשיג ונבסס שלום־אמת המבטיח לנו את הביטחון. אולם לא נותר על שלום־אמת, ועל סידורי־הביטחון המוצקים הבאים עימן, בגלל סיפוח שטחים.

ביום כוח הדיס: „הכנסת מקרמת בכרחה את הפסקת־האש, כצעד לקראת שלום אמתי.“

יש סוגים רבים של סידורי־ביטחון. אחד מהם הוא פירוז כל מידבר־סיני. הצענו זאת במשך שש שנים. אילו הושג הדבר והיה למציאות — לא היינו מגיעים כלל להתקפת ה־6 באוקטובר, מפני שהיינו כבר הרחק בדרך לשלום. אבל ניה לרגע שהשלום היה נכשל, והיתה נערכת בכל זאת התקפת־הפתע — מה היה קורה? אלמי הטאנקים המצריים היו נשפכים למידבר הריק, והמידבר כולו היה הופך להם למלכודת. חיל־האזור שלנו, והתקפת־המחץ הנגדית של השריון שלנו, היו משמידים את הכוח, מבלי שמערך־הטילים הצפוף ביותר בעולם — שהיה נשאר אז במרחק־ט — היה יכול לסוכך עליו.

הדבר כימעט ולא ייאמן — אבל הצעה זו נדחתה בתצבעה ברוב גדול. בעדה הצביעו מילבדי, רק שמואל מיקונים ושלום כחן. נגדה הצביעו כל הליכוד הימני, גולדה מאיר וכמה מאנשי המערך. רוב אנשי המערך נמנעו מהצבעה. הצבעתי נגד הצעות הליכוד הימני ורקסית. והם נדחו. הצעת־הסיכום של המערך אמרה: „הכנסת רושמת לסניח את דברי ראשי־הממשלה.“ הליכוד הימני הצביע נגדה. כל הקואליציה, אגודת־ישראל ומיקונים הצביעו בעדה. אני לא הצבעתי בעדה בגלל הודעת גולדה מאיר. כתנאי מוקדם לכל משאומתן, שישראל לא תחזור לעולם לגבולות ה־4 ביוני. גם לא אחרי שיושג שלום יציב ואמין. לא הצבעתי נגדה, כדי שתדבר לא יתפרש, תלילה, כחתנגדות להחלטה לקבל את הפסקת־האש. לכן נמנעתי מהצבעה.

אבל שלום יש מיקוח על צבאות, ויש הגבלה על סוגי־נשק, ויש אתראה מוקדמת, ואין יכולת של הפתעה — בעוד שדווקא העומק האיסטראטיגי הרדים אותנו, נטע בנו הרגש־ביטחון כוזב — וכך נולד המחלל הנורא של שר־הביטחון ועוזריו, שגרם לאסון ביום־הכיפורים. ותנה, אחרי כל מה שקרה, מעו דובר גה"ל לדבר על „גבולות שנותנים ביטחון.“ איזה גבולות? איזה ביטחון? האם יתכן גבול ביטחוני אידיאלי יותר מאשר קו התעלה? האם גבול זה הרתיע התקפה? האם הוא נתן לנו ביטחון? גבול־הביטחון היחידי הוא גבול השלום, גבול ששני הצדדים מעוניינים לכבדו.

חנה ברוב גדול. לעומת זאת חודיע יו"ר הוועדה שנתקבלה דרישתי לאפשר בחירה לכל הפועים בכתייהחולים, אך הדבר אינו מצריך סעיף מיוחד בחוק, ויוסדר בדרך מעשית. החוק נתקבל ב־67 נגד 1, ללא נמנעים. החלפת החוק. עשיתי זאת כהפגנה, כדי למחות נגד כל שלוש השערוריות גם יחד. החצבעה הסופית המתי היחידי שהעו לחצבע נגד